

Til Jorunn

Hva gjør man når man blir bedt om å si noe fornuftig om en helt fersk utstilling? Det tar jo tid å bearbeide inntrykkene. Dere som står her på åpningen, og nettopp har dannet dere et første inntrykk, har like ferske inntrykk som jeg. Jeg er publikum, men også kollega. Jeg velger derfor å snakke om prosesser, både med generelt og konkret utgangspunkt i utstillingen. Hvordan blir et kunstverk til? Hva er et kunstverk? Hvilke prosesser kan vi tenke oss har gått forut for dette prosjektet? Og hvor hører kunstverket til i verden?

Dette besvarer Jorunn på flere måter. Vi ser tegninger, malerier og et objekt. Tegningene er observasjoner av sette ting. Den enkle definisjonen av et bilde er slik; det kan være en optisk representasjon eller et mentalt konsept. Alle bilder er abstraksjoner. All kunst er abstrakt. Kunsten og bildet er aldri identisk med det det representerer, men alltid noe annet. Noe som først kommer fram i prosessen og det ferdige verket. Kunstverket, bildet lar seg bare definere med seg selv. Det er naturlig og ganske vanlig å henvise til Magrittes maleri, «Dette er ikke en pipe» i denne sammenhengen. Bildet er ikke pipen, men et bilde av en pipe og altså ikke identisk med pipen.

Hannah Arendt har skrevet en del om kunst i boken *Vita Activa*. Hun skriver at «Kunstverket er uten hensikt». Hva betyr det? Betyr det at det er meningsløst, uten betydning, sløsing med tid og krefter? Nei, hun snakker om at kunsten ikke er instrumentell, at den må være fri. Fri fra politiske føringer, fri fra et markeds-tilpasset formspråk og religiøse dogmer. Mennesket har, helt fra tidenes morgen, projisert sine tanker, sin frykt og glede i bilder, på steinheller, bergvegger, trestykker og lerreter. Kunsten har vist seg å være både motstandsdyktig, trassig og i stand til å finne stadig nye uttrykksformer og medier. Det frie uttrykksbehovet vinner over både frykt og forventninger. Er dette en slik, «hensiktsløs» utstilling?

Da må jeg si litt om kunstverkets forhold til persepsjon og forholdet mellom form og innhold. Hvem er kunstverkets mottaker - og avsender? Og hvordan skjer prosessen? Det er sanseapparatet som er kunstens mottaker, men det er også sanseapparatet som er avsenderen, og ikke, for eksempel den rene forstand. Sanseapparatet er en større og dypere kraft, det samarbeider med intuisjonen, ikke med viljen. Det er en åpen prosess mot form og innhold. Vi sier jo at et kunstverk skal ha form og innhold. Slik jeg ser det, er formen innholdet. Endres formen, endres innholdet, og omvendt. Form kan ikke skilles fra innholdet. At form og innhold er ett, er tydelig i Jorunns utstilling. Her må vi bruke sanseapparatet og ikke fornuften for å komme på innsiden av verkene, både når det gjelder de enkelte delene og helheten.

Vi ser tegninger, malerier og et objekt her, altså tre forskjellige uttrykksformer. Skissene har et tempo vi ikke finner i maleriene eller gulvobjektet. Tegningene er raske, umiddelbare notater, rett på papiret, slik de oppstår. Men de kan også ses på som forarbeider til de store arbeidene. For i det lille formatet er det en løpende undersøkelse av forholdet mellom svart og hvitt, motiv, strek og flate, tekstur og verktøy, rom og mellomrom - bare for å nevne noe. Disse ufiltrerte undersøkelsene fester seg ikke bare til papiret, men også i hjernens bibliotek av estetiske erfaringer.

Og alt hører sammen med alt. Derfor er det å hele tiden studere og lære, her vil det si tegningene, så viktig. Denne fortløpende læringen sanser vi i de store arbeidene. Det merkes på hvordan feltene er inndelt, på størrelsesforholdene, på forholdet mellom tungt og lett. I motsetning til tegningenes tempo og dynamikk, er maleriene langsomt prosessuelle. Resultatet er sanselig og intellektuelt på samme tid.

Og innholdet er formen. Fargene kunne ses som flater av vann, vegger, himler - men det er farge og «ikke en pipe». Innholdet er fargene, størrelsen, utførelsen. Det er i møtet mellom elementene at kunsten oppstår.

Hannah Arendt sier at «Kunsten må fjernes fra den vanlige sammenhengen hverdagslige bruksgjenstander står i, for å kunne innta sin plass i verden.» Altså som kunst.

Gjør disse bildene det? Inntar de sin plass i verden?

All kunst krever innlevelse og oppmerksomhet, på sanselige premisser. Bildene innfrir premisset om manglende hensikt. De oppfyller ingen praktisk funksjon, de fyller ikke noe ideologisk tomrom, de byr seg ikke fram som noe annet enn det de er. Kjennetegnet på fri kunst er jo nettopp dette. Slik tar Jorunns verk plass i verden, i hukommelsen, i historien.

Wenche Gulbransen